

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1714

Articulus I. An usus Matrimonii, sive actus conjugalis sit licitus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42682

nam autem sint bona conjugum, tum propria, tum communia, & quid circa omnia illa possint maritus & uxor, dixi. l. 3. p. 1. à n. 1017. 2. Libertas à servitute, si dominus tradat nuptui vel ipsemet ducat personam servituti subjectam. Item jus, ut neuter possit saltem licite absque alterius consensu se in servitutem vendere, *Aversf.* supra. 3. Nullitas quarundam donationum inter conjuges, de quo aliquid dixi l. 3. p. 2. n. 306. & plurima habet *Sanch.* l. 6. 4. Potestas mutuo irritandi vel suspendendi vota, in quantum præjudicant juri conjugum, de qua *Busenb.* relatus l. 3. p. 1. n. 482. & 503. quibus aliqua addidi ibid. à n. 493. & n. 504. 5. Obligatio cohabitandi, cum id postulet obligatio reddendi debitum, *Gob.* tr. 10. n. 750. 766. *Aversf.* l. 3. ubi explicat, quandoam possint habitatione separari, & *Busenb.* hic referendus n. 401. in fine breviter notat, quandoam uxor teneatur sequi virum, quoad habitationem. 6. Obligatio præstandi alimenta, aut sibi mutuo succurrendi, de qua *Aversf.* l. 4. & etiam dixi l. 3. p. 1. à n. 709. 714. 719. 731. 7. Legitimatio prolis illegitimè conceptæ, aut etiam natæ, de qua *Aversf.* l. 2. & etiam dixi l. 4. à n. 751. 757.

DUBIUM II.

287.

De usu Matrimonii.

ARTICULUS I.

An usus Matrimonii, sive actus conjugalis sit licitus.

Resp. Per se est licitus & honestus: Quod est de fide, & patet ex 1. Cor. 2. Uxori vir debitum reddit. Per accidens est illicitus in sequentibus casibus.

I.

- » I. Si Matrimonium à parte rei sit nullum
 » quod tamen si uterque ignorat, non peccat,
 » si materialiter. Si uterque vel alter id certum
 » sciat, non potest, quocumque etiam periculo
 » proposito, uti Matrimonio: Unde si non potest
 » sine periculo vitæ aut famæ detegere impedimen-
 » tum, nec sperare dispensationem, debet
 » vel ingredi Religionem (si necdum consum-
 » mavit) vel fugere, vel petere divortium, et
 » conjugis scævitiã, v. g. vel adulterium, si talis
 » sit, vel certè omnia incommoda patienter sus-
 » tinere, *Bon. q. 8. p. 8. n. 16.*
- » II. Si Matrimonium sit dubium; Et quod
 » dem si alter tantum dubitet, is non potest petere
 » debitum, reddere tamen tenetur, cum aliter
 » habeat jus petendi. Si uterque dubia fide
 » contraxit, vel dubitat de ejus valore, neuter
 » petere aut reddere licet ante veritatis indaga-
 » tionem, *Vasq. Sanch. Dian. Bardi, d. 6. c. n. p. 7. §.*
 » 3. Secus post eam, *Bon. q. 4. p. 4. V. supra. l. 1. c.*
 » 1. c. 2. d. 3.
- » III. Si fiat cum gravi periculo vitæ aut fan-
 » tatis: Nisi tamen sit causa gravis, cui damnum
 » num corporale videatur postponendum, v. g.
 » periculum incontinentiæ in se vel comparti-
 » bus, *Bon. p. 6. n. 8. M. Perez d. 50. f. 4. n. 5.*
- » IV. Si fiat pravo fine, v. g. tantum voluptatis
 » causâ: Quod tamen Doct. communiter, et
 » *Sanch. l. 9. d. 11. Bon. q. 4. p. 6.* censent esse tantum
 » veniale, contra *Pontium*, qui vult esse nullum
 » nullum autem erit, si delectatio non quaeritur
 » sentiat, vel ad eam se excitent, quando con-
 » pular debita redditur, *Sanch. d. 11. Sc. Vide etiam*
 » *Dian. p. 3. t. 4. R. 216. Bon. p. 6. Perez d. 49. f. 2. n. 1.*
- » V. Si exerceatur mente adulterâ, ut si dicitur
 » accedit a
 » mum pa
 » VI. Si
 » tur vas n
 » ram sodo
 » tra natura
 » causa situ
 » quod ali
 » riculo effu
 » grave, &
 » Si alte
 » tione sem
 » generati
 » conjugali
 » clam tame
 » mina null
 » VII. Si
 » violetur,
 » VIII. S
 » indebito,
 » vel pridie
 » 1. Quand
 » culum abo
 » n. 37. H
 » mortale:
 » fimen, no
 » 2. 104. & L
 » agnoscut.
 » terno: Qu
 » doc
 » Dia. l. c. ut F
 » cent, nec ve
 » Sanch. l. c. d
 » ob finem h
 » videre ux
 » acci

accedit ad suam, imaginetur aliam, ut animalium pascatur, quod est mortale, *Sanch. Bon. n. 7.*

VI. Si fiat modo indebito, v. g. si non servetur vas naturale: quod multi docent esse veniale sodomiam; alii esse grave peccatum contra naturam. *Vid. 6. præcep. 2.* Si sine justa causa situs sit innaturalis, præposterus, &c. quod aliqui dicunt esse mortale, alii, secluso periculo effusionis seminis, veniale tantum, etsi grave, & graviter increpandum, *Dia. R. 204.*
 Si alter conjugum ex morositate vel alia ratione seminationem cohibeat: quod quidam generatim dicunt esse mortale, quia finis actus conjugalis, scilicet generatio, impeditur; quidam tamen, ut *Præp. & Sanch.* dicunt in foemina nullum esse. v. *Bon. p. 6. n. 15. & p. 1.*

VII. Si loco indebito, v. g. sacro, qui indebitur, vel in loco publico.

VIII. Si absque urgente causa fiat tempore indebito, 1. In magna solemnitate, ut Paschæ, vel pridie Communionis. v. *Perez d. 49. sect. 3.*

2. Quando uxor est gravida, saltem si sit periculum abortus, *Nay. Silv. Sanch. Kon. Fill. t. 10. p. 1.*

3. Hoc enim si non sit, non erit saltem mortale: quod enim tunc sine suo frustratur semen, non sequitur per se ex actu: Unde *Dia. R. 204. & Kon. d. 34. dub. 9.* nullum peccatum agnoscunt.

3. Quando uxor laborat fluxu menstruo: Quod tamen non esse mortale, contra-

doct, docet *Sanch. d. 21. n. 2.* Imò aliqui apud

Dial. c. ut Pontius, l. 10. cap. 11. & cap. 14. n. 5. & 6. docent, nec veniale esse, si periculum urgeat, quod

Sanch. l. c. docet esse probabile, additque *Perez, si ob finem honestum fiat, nullum esse, & teneri*

reddere uxorem, si maritus exigat. *V. d. 49. f. 3.*

Ex

E. J.
20

H. mor.
Claudi
a Cux
L. VII

C. J.

» Ex dictis casibus consequenter resolvitur, ut
 » citum esse uti Matrimonio, 1. prolis causâ, &
 » hæc non necessariò debeat intendi, dum eni
 » cetur, dummodo positivè non impediatur: int
 » etiam aliquando simplici affectu licitè exclud
 » datur, v. g. à paupere, ne nimium prohibe
 » gravetur. 2. Ad vitandum periculum in
 » continentia, in se, vel comparte Perez d. 40. f. 2.
 » ex Kon. Pont. Hurt. Sc. contra Sanch. qui vult
 » veniale, nisi tamen stimuli carnis aliter sed
 » non possint. 3. Valetudinis causâ, vel prop
 » alios fines extrinsecos: quia honestum ex
 » turâ sua, & relatum ad unum finem, licitè
 » fertur ad alium isti non repugnantem, ut docet
 » Sa, Kon. Lay. l. 5. r. 10. p. 3. c. 4. Perez d. 49. f. 2. num.
 » 7. Dian. R. 218. Solum tamen sanitatis causâ
 » probabile est esse veniale, ut docet S. Tho. Henr.
 » Laym. l. c. contra Perez, Sc. ll. ct.

» *Quæres.* An, & quando liceant tactus, asp
 » ctus & verba turpia inter conjuges.

» *Resp.* Tales actus per se iis licent, quia cum
 » citus est finis, etiam licent media, & cui licet
 » consummatio, etiam licet inchoatio: Unde
 » licitè talibus naturam excitant ad copulam
 » Quòd si verò separatim, & sine ordine ad
 » pulam, v. g. voluptatis causâ tantum fiant, sunt
 » venialia peccata, eò quòd ratione statim, quoniam
 » los actus cohonestat, habeant jus ad illos: Non
 » tamen, ut sæpe contingit, sint conjuncti cum
 » periculo pollutionis; aut conjuges habeant
 » tum castitatis, tunc enim sunt mortalia: Unde
 » dictum *suprà* l. 3. r. 4. e. 2. *dub.* 4. *Dia.* R. 204.
 » 216. *Unde resol:*

» I. Conjux venialiter tantum peccat, si
 » gendo seipsum ex voluptate, & tactum

ita expresse referendo ad copulam, ut contra-
 Vafq. & alios probabiliter docet *Sanch. d. 44.*
 II. Oblectando se venerè, sine periculo pollu-
 tionis, de actu conjugali, dum abest compars,
 vel actu exerceri non potest, *Fill. Layman, Tann.*
Mol. cum Dia. R. 224. contra Nav. Azor &c.
 II. Peccat graviter, I. Vidua, quæ se vene-
 reè oblectat de copula olim habita, quia est illi-
 licita per statum. II. Bigamus, qui in actu
 conjugali cum secunda exercito, repræsentat
 suam priorem, & de ea carnaliter delectatur; quia
 est permixtio cum aliena, *Laym. V. suprâ l. 3. t. 4.*
cap. 2. & l. 5. cap. 1. d. 2. a. 2.

A D D E N D A.

Quest. 47. Ex quo sine usus Matrimonii sic licitus. 288.

§. 1. Usus Matrimonii communiter fit,
 vel ob bonum prolis, qui est finis illius prima-
 rius; vel ob redditionem debiti conjugalis; vel
 ob remedium concupiscentiæ alienæ aut pro-
 priæ, qui sunt fines secundarii; vel ob sanitatem
 corporis, aut voluptatem, qui sunt fines extra-
 anei, secundum dicta n. 236.

§. 2. Si fiat ob bonum prolis generandæ & 289.

ad cultum Dei educandæ, est licitus & merito-
 rius, uti omnes fatentur, sic enim est actus re-
 ligionis, uti expresse *S. Th. in c. 7. Epistolæ 1. ad
 Corinth. & in suppl. q. 41. a. 4.* Si autem prima-
 rio quidem ordinetur ad generandam prolem,
 sed præcisè pro suo commodo, v. g. ut habeat
 successorem, propaget familiam &c. & nullo
 modo, nequidem virtualiter, referatur ad glo-
 rificandum Deum, putant *S. Th. aliique cum
 Sanch. l. 9. d. 8. n. 2.* fore veniale, quia sistendo
 Tom. VIII.

Handwritten text on the book's spine, including the name 'Claudio' and other markings.

in fine creato agitur contra finem Sacramenti
 Dei honorem instituti. Ad hoc tamen, ut dicatur
 virtualiter referre, satis est, si conjuges
 in initio Matrimonium inierint propter hunc
 finem, nec intentionem in ipso actu contra-
 riam habeant. Unde etiam deducit *Sanch. num.*
 4. conjugem non peccare, qui actum conjuga-
 lem habet omnino immemor illius finis, hoc
 ipso enim, quod finem contrarium non habet,
 confertur manere in eo fine, quem initio habuit
 & ad quem actus ille ex natura sua tendit.

290. §. 3. Si fiat propter fidem Matrimonii, & ad
 implendam obligationem ex justitia reddendam
 debitum, etiam est licitus & meritorius, sic enim
 est actus justitiæ, uti iterum expressè *S. Th.* ait
 que supra, & per hoc virtualiter tenditur etiam
 in primum finem.

291. §. 4. Si fiat præcisè ad vitandam inconti-
 nentiam in altero conjuge, etiam est licitus
 meritorius, quia est redditio debiti, adeoque
 actus justitiæ, & præterea charitatis, de se
 scilicet tendens in finem suum primum.

292. §. 5. Si fiat præcisè ad vitandam inconti-
 nentiam propriam, *SS. Aug. Ans. Bonav. Th.* in *supp.*
q. 49. a. 5. & speciatim *S. Greg.* relatus *can. No-*
vi. 2. dist. 13. videntur dicere esse veniale,
 consentit *Carden.* in 2. crisi d. 7. n. 50. quia tunc
 actus aberrat à fine suo primario, ad quem
 Deo est ordinatus. *Palud. Sor. Henriq. Sanch. &*
alii dicunt tum tantum non fore peccatum, si reliquæ
 media incontinentiæ vitandæ non juvent. *S. Tho-*
mas. & alii putant in circumstantiis, in quibus
 est spes proles, fore veniale, si finis hic omnino
 non potest obtineri, ut in sterilitate, & in
 tur: Denique alii plurimi Theologi & Juris-
 cum *Dur. Cajet. Medin. Navarr. Almain. Casp.*

Legit. Cōn. Rebell. Harr. Herinx, Pont. I. 1. c. 21.
 Matr. nu. 125. Avers. q. 21. f. 4. probabilissimè
 dicunt nullum fore peccatum præcisè intendere
 variationem concupiscentiæ, & remedium sui
 peccati, dummodo positivè non excludatur fi-
 nis primarius: *Probant*, imprimis ex Apostolo,
 nam dicitur 1. ad Corinth. 7. v. 2. *Propter forni-*
cationem unusquisque suam uxorem habeat. v. 5. rever-
temini in ipsum, ne tentet vos sathanas propter inconti-
nestiam vestram, hoc autem dico secundum indulgen-
tiam, non secundum imperium: quod autem lex tali
 modo indulget, non videtur posse esse pecca-
 tum, nam est permissio moralis, similis illi, quæ
 Apostolus ibid. v. 28. permittit virginibus nu-
 bere, dicens, *ego autem parco vobis, id est, indul-*
 geo. Deinde probant ex ipso S. Th. nam in sup-
 plem. q. 42. a. 2. in O. docet Matrimonium post
 peccatum institutum esse, secundum quod re-
 medium præbet contra vulnus peccati, & ad 2.
 ad 1. esse etiam in remedium contra peccatum,
 de q. 54. a. 3. in O. ait, finis Matrimonii secun-
 darius, per se, est concupiscentiæ repressio, at-
 que insurpare medium ex fine, ex quo à Deo in-
 stitutum est, non potest esse inordinatum vel il-
 licitum. Et ideo idem S. Th. q. 51. a. 5. ad 3.
 ait: *quavis senes non habeant caliditatem sufficien-*
tem ad generandum, tamen habent caliditatem sufficien-
tem ad carnalem copulam, & ideo conceditur eis Matri-
monium, secundum quod est in remedium, quavis non
conpetat eis, secundum quod est officium nature. Ra-
 tiones sunt 1. qui hic finis est honestus, nec
 in illo modo opponitur fini primario, qui non
 necessariò semper intenditur, ut patet in seni-
 libus & sterilibus, maximè cum non sit obligatio
 semper operandi ex fine honestissimo, sed satis

E. J.
 2. 0.

H. mor.
 Claudi
 a Cru
 lōm VII

C. A.

fit ex honesto de se non excludente honesto-
rem : ex quo patet ad rationem in oppositum,
inordinatum enim non est operari ex fine honesto
minus perfecto, quando positivè non exclu-
ditur perfectior. 2. Secundùm dicta n. 291. li-
cita est copula ad sedandam concupiscentiam in
altero, ergo etiam in seipso, quia charitas, quæ
est regula omnium virtutum, magis respicit
seipsum, quàm alterum, maximè pro subsidio
animæ. 3. Alioquin regulariter illicita esset co-
pula, & consequenter etiam cohabitatio illis,
qui non habent spem gignendi proles, quales
sunt senes & steriles, hoc autem nemo dicit, er-
go. SS. Patres in oppositum citatos intelligunt
aliqui de usu ad voluptatem vel concupiscentiam
tantùm explendam.

293. §. 6. Si fiat præcisè ob sanitatem corporis, sicut
Th. q. 49. a. 5. ad 4. aliique cum Carden. nu. 5.
dicunt fore veniale, quia omittitur finis primari-
us. Limitat Sanch. nisi deessent alia media ob-
tinendæ sanitatis. Alii multi cum Averf. supra
dicunt nullum esse peccatum, quamvis alia ad-
essent media, dummodo non excludatur finis
primarius, quia non tenemur semper positivè
agere ex fine intento à Deo vel legislatore, sed
satis est, si actus noster referatur ad finem honestum,
& non excludatur relatio ad finem à legi-
slatore intentum, maximè in hoc casu, in quo sanitas
juvabit ad gignendam prolem, ergo quod refer-
tur ad sanitatem, virtualiter refertur ad gignen-
dam prolem.

294. §. 7. Non est licitum exercere actum conjug-
alem ob solam voluptatem, nam *Im. XI. damnatur*
hanc 9. prop. *opus conjugii ob solam voluptatem*
*exercitum omni penitus caret culpâ, ac defectu ven-
Hinc op-
res, nur-
eretur
intendit
quando
marium
neque ac
autem
veniale
tendatur
neratione
non refe-
etiam pe-
incidat
tem ven-
Tò sola
incidit
tur, an-
nis sit h-
tantùm
sensu pe-
contrad-
ram. R-
secunde
tivè vel
luerunt
aliud, v-
beri tan-
dum ac
tandam
quærer-
nem, qu-
natur,
tom. 1. c-
conjug-*

Hinc oppositum, quod antehac tenuerunt plures, nunc sustineri non potest. Tum autem exercetur ob solam voluptatem, quando voluptas intenditur, & in ea sistitur. Tum in ea sistitur, quando intendens non refert eam neque ad primum vel secundarium Matrimonii finem, neque ad alium de se bonum & honestum. An autem sensus damnationis sit, quod sit saltem veniale, si sistatur in sola voluptate, id est, si intendatur voluptas ex natura sua tendens ad generationem prolis, jam tamen actu & positivè non referatur ad finem illum, quamvis hic finis etiam positivè non excludatur, neque de illo incidat cogitatio, an verò tum tantum sit saltem veniale, si sistatur in sola voluptate, ita ut *Tò sola* significet excludi alterum finem, de quo incidit cogitatio, & tamen ad eum non referatur, an, inquam, sensus damnatæ propositionis sit hic vel ille, non est meum definire, sed tantum dico propositionem damnatam in uno sensu per verba propriè significatæ esse falsam, & contradictoriam ipsius in opposito sensu esse veram. Ratio, autem damnandi eam, saltem in secundo sensu, est, quia est inordinatum positivè velle sistere in eo, quod Deus, & natura voluerunt tantum haberi tanquam medium ad aliud, voluptatem autem illam voluerunt haberi tantum velut medium ad magis alliciendum ad generationem prolis, eamque facilitandam, aut ad remedium concupiscentiæ, ergo querere voluptatem, & non referre ad eum finem, quando de eo incidit cogitatio, est inordinatum, & ita docent SS. PP. apud Rayn. in heter. tom. 16. f. 1. p. 14. à n. 38. S. August. 1. de bono conjug. c. 6. ait : *conjugalis concubitus generandi*

E. J.
 2.0.
 H. mor.
 Claudi
 a Cox
 Tom VIII
 C. A.

causâ non habet culpam, concupiscentiæ verò facta
tamen cum conjugè, veniale: S. Th. 4. contra gentes
c. 87. n. 5. & in supplem. q. 49. a. 6. dicit, inor-
dinatum esse veneris uti propter solam delecta-
tionem, quæ omnia confirmantur ex dictis l. 5.
à n. 312. ubi ostendi, si quis comedat, bibat,
audiat musicam, olfaciat flores, positivè siste-
do in voluptate, quam inde habet, peccare ve-
nialiter, ex quo infertur n. 313. probabilius vide-
ri, quòd non dentur actus humani in individuo
indifferentes.

295. §. 8. Aliqui apud *Aversam* putârunt esse mo-
tale, si conjuges habeant copulam ob volup-
tatem, sed ex *S. August. S. Th.* & aliis communissimi
satis certum est, per se loquendo, esse veniale
tantum.

296. §. 9. Si actus conjugalis fiat propter volup-
tatem tanquam propter finem primario fini Ma-
trimoni subordinatum, id est, si velint actum
conjugalem propter voluptatem in ordine ad
generandam prolem, ita ut non sistant in volup-
tate, sed hanc habeant pro fine intermedio rela-
to ad generationem prolis tanquam ad finem
ulteriorem & primarium, nullo modo peccant,
quia Deus & natura voluptatem illam com-
pugnam destinârunt ad generationem prolis, ergo
quæruntilam ad finem à Deo & natura illi pro-
positum, ergo ordinatè & licitè, neque damna-
tur propositio dicens, opus conjugii ob volup-
tatem exercitum carere culpâ, sed ob solam vo-
luptatem exercitum, & ideo etiam dixi l. 5. n.
312. Si quis voluptatem, quæ capitur ex cibo
vel potu, referat ad honestum finem, nullo mo-
do peccare.

297. Q. 48. Quid agendum sit, si post contractum Ma-

Matrimonium, suboritur dubium de illius valore. R. Car-
 rari. in Theol. fundam. n. 1424. negat dari pos-
 se prudens dubium de valore Matrimonii bonâ
 fide contracti, quia possessio, quam non elidit
 dubium, est & manet motivum grave pro valo-
 re. Opinionem illam fusè confutat Carden. in 1.
 crisi. d. 6. à n. 169. & posse prudens dubium sub-
 oriri, constabit ex dicendis; Itaque in dubio de
 valore Matrimonii videntur tenenda sequentia.

§. 1. In dubio circa valorem Matrimonii, 298.
 standum est in utroque foro potiùs pro valore,
 quam invaliditate ipsius, Sanch. l. 1. d. 13. à n.
 5. ideòque etiam singularis opinio unius Docto-
 ris stantis pro valore Matrimonii, si probabili
 ratione nitatur, præferri debet sententiæ plu-
 rium, valorem oppugnantium, Boss. Sperell. Sanch.
 n. 7. Gob. in Quin. tr. 1. n. 195. Delb. c. 8. d. 20. f.
 1. à n. 16. Ratio est, quia Matrimonium est cau-
 sa favorabilis, pro qua standum, Cap. Ex litteris
 Deprobat. Et universim, Actus in dubio debet in-
 terpretari validus, L. Quoties, De rebus dubiis,
 Barbosa axiom. 12. n. 7. quia præsumitur pro va-
 liditate actûs, donec de invaliditate constiterit,
 Menoch. De præsumpt. l. 6. præf. 4. Tusch. v. præ-
 sumptio. concl. 620.

§. 2. Qui probabiliter putat Matrimonium 299.
 esse validum, licitè petit debitum, tum quia est
 possessio pro illo, tum etiam, quia aliquis po-
 test hic, uti & alibi sequi sententiam probabi-
 lem, & ita tenent communissimè omnes cum
 Schild. De conscientia, tr. 2. n. 126. additque re-
 cte Avesf. q. 21. f. 2. §. ult. etiamsi opinio pro in-
 validitate esset probabilior. Et hoc est confor-
 me dictis l. 1. à n. 268. de licito usu opinionis
 probabilis.

E. I.
20.

H. mor.
Claudi
a Cru
Tom VIII

C. I.

300. §. 3. Si quis probabiliter putet Matrimonium esse nullum, nec habeat probabilem rationem pro valore, dicunt *S. Anton. Sylv. Robri Schild.* nequidem posse debitum petenti reddere licet petens opinetur Matrimonium subsistere quia tenetur sibi formare conscientiam ex sua, & non ex aliena opinione. Contradicunt probabilius *Sanch. l. 2. d. 44. Bress. Merolla, Carden. in a. crisi. d. 19. n. 106.* & dicunt, debere reddere nisi de nullitate sit certus, quia possessio est pro valore Matrimonii, & consequenter pro jure petentis. Atque id videtur decidi *Cap. Inquisit. De sent. excomm. uti dicam n. 302.*
301. §. 4. Talis habens rationes probabiles pro nullitate Matrimonii, & nullas pro valore, non habet spem obtinendi majorem certitudinem, non potest petere debitum, quia tunc tale dubium censetur vincibile, quo stante non licet operari, *Carden. à n. 113.*
302. §. 5. Si Matrimonio bonâ fide contracto superveniat dubium de valore, & post inquisitionem nil resciri, nec dubium deponi possit, prima sententia, quam tenent *S. Th. S. Bonav. S. Anton. P. Sor. Ledesm. Val. Vasq. Azor, Rebell. Pont. Hurt. Terr. Arr. Avers. q. 21. l. 2. & alii 17.* cum *Schild. tr. 6. c. 7. §. 4.* dicit, posse quidem reddere debitum, sed non petere, quia ita videtur esse decisum *Cap. Inquisit. De sent. excomm. ubi dicitur, non conscientia pulsat animum ex credulitate probabilis & discreta, quamvis non evidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conscientie committat offensam.* Rationem dat *Schild.* quia licet is, qui bonâ fide accepit possessionem bonorum fortunæ, dubio superveniente retineat

re & eis frui possit, quia scilicet potestas Superioris translato per jus altum dominio aufert à tali dubio possessore malitiam, quæ fortè esset in de-
 reptione rei, si fuit, vel sit aliena, tamen cum nemo tollere possit malitiam à fornicatione, dubio superveniente non videtur posse peti de-
 bitum, sicuti qui est in possessione bonæ fidei quoad Sacerdotium, superveniente prudente dubio de valore Ordinationis, nemo potest ei dare licentiam, ut celebret, quia nemo facere potest per concessionem suam, ut Ordinatio, si fortè non valuit, valida fiat. Addit, quod possit in Matrimonio non acquiratur per contractum, sed per usum corporis & cohabitationem, utà possessio Beneficii non est ex donatione, sed ex usu, at ille, qui bonâ fide accessit ad non suam, non potest petere debitum, uti concedunt omnes, ergo multò minus, qui solum bonâ fide contraxit. Hinc infert *Schilder* nec conjugem posse petere debitum, si dubitare incipiat, an Matrimonium sit invalidum ob metum: nec in casu, quo adulter promisit Matrimonium adulteræ post mortem conjugis suæ, & postea dubitat, an uxor sua vixerit tempore promissionis, aut si dubitet, an adulterium cum tali promissione commissum sit: nec in casu, quo quis prius contraxit cum una coram simplici Sacerdote, qui fortè licentiam assistendi non accepit: i Parocho, & postea etiam bonâ fide cum altera contraxit coram Parocho, atque ita dubitet, utra sit uxor; si tamen Parochus rationabiliter judicetur consensisse, ut simplex Sacerdos assisteret, putat posse adhærere primæ. *Secunda*
sententia, quam tenent *D. Sos. Vera crux, Vict. Lopez,*
Lat. Cón. Laym. Bonac. Regim. Less. Lorca, Bress. Lug.
Boss.

Boss. Bardi, Sanch. l. 2. d. 41. Dian. p. 4. tr. 3. R. 1.
 Dicaft. De restit. d. 5. à n. 221. Terill. De conf. q.
 23. n. 66. Carden. n. 107. dicunt posse etiam pe-
 tere debitum, 1. quia præmissa sufficienti dubi-
 gentiâ conjuges habent invincibilem ignoran-
 tiam de invaliditate, ergo manet possessio pro
 validitate, ergo pergere possunt supponere
 valere. 2. Durissimum est compellere homines
 culpæ immunes, ut vitam cœlibem ducant, hoc
 autem compellerentur, si uti non possent
 Matrimonio. 3. Id videtur sufficienter decisum
 à Lucio III. Cap. Dominus, uti referam n. 672.
 enim supponit, si secundo Matrimonio bonâ
 de contracto superveniat dubium de motu
 prioris conjugis, posse eum, qui bonâ fide con-
 traxit petere debitum, & alterum, etiam si malâ
 fide contraxerit, posse reddere. Similiter Cap. In-
 dabilem De frigid. & malef. dicitur, supervenien-
 te dubio de impotentia, utrumque posse ad tri-
 ennium reddere & petere debitum. Ad Cap.
 Inquisitioni, respondent aliqui, ibi tantum dicitur
 quod non liceat petere ante majorem inquiri-
 tionem: Lug. De just. d. 17. n. 88. dicit, ex con-
 textu constare, quod Pontifex ibi loquatur de
 casu, in quo conjux habet judicium probabile
 de sola nullitate Matrimonii, & nullum habet
 probabile motivum pro valore, ac tum non potest
 petere, sed tantum reddere, nisi aliunde sibi for-
 met conscientiam secundum dicta n. 300. Si autem
 sit dubium vel utrumque positivum, vel utrumque
 negativum, dicit cum Terillo & aliis etiâ licet petere
 petere, tum enim est possessio pro valore, adeo
 que etiam pro licito usu Matrimonii. Ad ratio-
 nem in oppositum patet responsio ex dictis. Non
 est simile de dubiè ordinato, nam cum per ma-
 concessionem
 dinatio, si
 menta cer-
 hinc reliet
 est tucius,
 contra cer-
 ponere per
 contabit
 secunda sen-
 tione, esse
 §. 6. D
 cum Schilde
 se reddere
 re, uti prin-
 sit alterum
 quando p
 sum dubi
 enim in hi
 lam prima
 ante negare
 dere, quan
 sequi pote
 quando Ma
 matum, &
 do alter con
 his enim cas
 de sententi
 reur peric
 nicationis,
 Ex facetur
 summo suo
 gravissimi
 sciat inde o
 pendum del
 peteri ante

concessionem vel opinionem fieri possit, ut Ordinatione, si forte non valuit, valida fiat, Sacramenta cerè exponerentur periculo nullitatis, hinc relictà etiam probabiliore ibi sequendum est tutius, secundum dicta l. 6. p. 1. à n. 104. è contrà certum est aliquando licitum esse se exponere periculo materialis fornicationis, uti constat ex dicendis n. 672. & 803. Atque hæc secunda sententia videtur, saltem spectatà ratione, esse probabilior.

§. 6. Docet consequenter prima sententia cum *Schilder* §. 5. ejusmodi dubitantem non posse reddere debitum, quando non tenetur reddere, uti primo bimestri: Item si deprecando possit alterum avertere à petitione debiti: Item quando potest alteri non dubitanti detegere forum dubium sine summo suo incommodo, si enim in his casibus petat alter, secundum illam primam sententiam petet illicitè, ergo potest negare. Addit, etiam tum non posse reddere, quando intra breve tempus veritatem assequi potest vel petere dispensationem, aut quando Matrimonium non est adhuc consummatum, & movetur lis de nullitate, aut quando alter commisit adulterium, incestum &c. illis enim casibus non tenetur reddere. Sed secunda sententia, quanvis ista omnia suadeat, ut vitetur periculum etiam materialis tantum fornicationis, de rigore tamen ad illa non obligat. Et fatetur etiam *Schild.* talem non teneri cum summo suo incommodo, v. g. cum periculo gravissimi mali, aperire dubium conjugii, licet fiat inde oriturum esse dubium, & sic non pendendum debitum, sed posse tum reddere: nec teneri ante consummationem ingredi Religio-

Ex
203

H. mor.
Claudi
a Crox
Tom VIII

ca

gionem, ut se perplexitate liberet; nec pro
 jori securitate teneri de novo contrahere, si v. g.
 dubitet de servitute uxoris, de metu in contra
 hendo &c. quia causa, ex qua immediate se
 quantur effectus tum malus tum bonus bonita
 tate suâ elidens malitiam alterius, licitè poterit
 poni ex intentione obtinendi effectum bonum
 dummodo non intendatur effectus malus pra
 visus. Similiter licitè permittitur, seu non au
 fertur causa, ex qua sequitur similis effectus bo
 nus intentus, si non intendatur malus, hoc au
 tem fit, quando permittitur dubium de impe
 dimento dirimente, intenditur enim evitari
 gravissimi damni incurrendi per veritatis in
 quisitionem aut dubii detectionem, & tantum
 permittitur perplexitas, quod licitum est facere
 ne vita humana exponatur innumeris anxietatibus.
 Hinc, inquit *Schild.* licitum est acquiescere
 re sententiæ probabili, quando evidens non est
 cum gravibus incommodis haberi potest.

304. §. 7. Sic dubitans, si dubium suum detegere
 non teneatur, nec possit conjugem divertere
 à petitione, tenetur ei bonâ fide petenti reddere
 debitum, uti tenet utraque sententia cum *Sando*
suprà, contra quosdam dicentes tum reddere
 non posse, & contra *Homem* dicentem posse,
 non teneri, sed ratio est, quia in perplexitate
 pars habens minus, aut minoris peccati periculum
 est amplectenda, erit autem gravius negare
 contra jus, quàm reddere, licet absit jus. Quod
 si ex redditione esset periculum majoris peccati
 v. g. sacrilegii, eò quòd dubitaretur, an in *Or*
nibus fuisset, putant *Schild.* & *Arr.* tum non
 re, sed secunda sententia dicit absolutè licitè
 adcoque etiam in hoc casu.

§. 8. Si conjux dubitet, an alter sit mancipium, adulter, incestuosus &c. tenetur reddere debitum bonâ fide petenti, quia prævalet hujus & possessio, *Sanch. Vasq. Avers. Hurt. & alii cum Schild. supra contra alios*. Similiter si conjux dubitet de valore Matrimonii consummati, tenetur reddere, etiam postquam de nullitate Matrimonii agere cœpit, modò non habeat probationes in continenti paratas, *S. Anton. Palud. Sanch. l. d. 41. n. 50. Boss. Schild.* probantque ex Jure & ratione, negando enim exponit se periculo majoris peccati, quàm sit fornicatio.

§. 9. Si duo petant debitum à muliere, eò quòd dubium sit de valore Matrimonii cum utroque successivè initi, reddere non potest, nisi primo, quia possessio est pro valore primi Matrimonii & primi conjugis, uti colligitur ex decis. à n. 298.

§. 10. Conjux ordinariè, nisi essent circumstantiæ moralem certitudinem facientes, non tenetur credere conjugi asserenti se non consensisse in Matrimonium initum, aut dicenti, se post Matrimonium initum invenisse impedimentum dirimens, *Nap. Valent. Rebell. Sanch. Bonac. Dicast. Avers. q. 21. f. 2. Burgh. cent. 3. cas. 75.* de alii cum *Schild.* contra *Tabien.* quia semper est præsumptio pro consensu, qui adesse debuit, & pro valore actus, qui positus est. Attamen, licet propriè non dubitetur, debet inquirere in circumstantias, v. g. an conjux sit fide dignus, & sine passione loqui videatur ac juret, tum enim videtur prudenter dubitari posse. Quid agendum sit, si Matrimonio contracto superveniat dubium de valore ob impedimentum impotentia, dicitur à n. 787. Quid autem dicendum

dum, si Matrimonium sit adhuc contrahendum, & dubium oriatur de impotentia, de impedimento dirimente, de futura fortè invaliditate Matrimonii contrahēdi, dicitur à n. 40. 533. 796.

368. Q. 49. Quid liceat conjugī, si post initium fecerit Matrimonium incipiat dubitare de vita prioris conjugis. Casus potest sic proponi; Cajus Titiam conjugem ante annos sedecim clam deseruit. Titia ante annos 10. audit Cajum adhuc vivere, & ante 9. annos, cum nihil ampliùs audiret de Cajo, duxit Sempronium, neque scit, an vivat Cajo, an non, nec potest jam, quamvis diligentissimè inquisiverit, id rescire. Quæritur, quid liceat his conjugibus, Titia & Sempronio. D. 1. Pontius l. 7. c. 53. n. 5. Marchant. & alii putant, quamvis mortuus esset Cajo, Matrimonium cum Sempronio esse nullum, adeoque illis nullum licere, quia Clemens III. referendus n. 672. dicit, non posse contrahere aliud Matrimonium, donec certus nuntius afferatur de morte prioris mariti, adeoque videtur illam reddere inhabilem ad aliud Matrimonium. Oppositum longè probabilius docent Avers. Spor. n. 51. Magr. n. 110. & alii communiter, & clarè colligitur ex Cap. Dominus, quod referam, n. 312. Verba autem illa, non possunt, non significant Matrimonium ideo fore irritum, si mortuus sit prior conjug, sed tantum illicitum, nam & verè dicitur, qui vovit continentiam, non posse Matrimonium contrahere, quia quod est illicitum, censetur impossibile; attamen si contrahatur, valet. Sed præscindendo ab hoc, an vivat, vel non vivat.

309. §. 2. Si uterque malâ fide processerit, certissimum est, inquit Sanch. l. 2. d. 42. n. 8. neutrum

posse petere aut reddere debitum, quia non est possessio pro Matrimonio, sed pro sexto præcepto copulam inter eos prohibente, nec alterutro fiveret possessio Juris pro petendo debito, cum possessio Juris inchoari non possit cum mala fide. Quod si eorum tantum unus malâ fide contraxerit, hic non potest petere debitum q̄b rationem jam datam.

§. 3. Pignat. tom. 4. consult. 189. à n. 3. putat bonam fidem hîc esse ampliùs non posse, si contrahatur absque certitudine mortis alterius conjugis, quia Jura prohibentia sunt clara, & ignorantia Juris clari non excusat. Oppositum tenent *Simanc. Gutt.* & alii, nam imprimis potest bonam fidem habere, qui nescit alterum fuisse conjugatum: deinde potest fieri, ut etiam alter ex probabilibus argumentis bonâ fide judicet errorem suum conjugem obiisse, nec sciat requirere hoc plenior certitudinem: unde etiam ille dicitur hîc bonâ fide Matrimonium contraxisse, qui inculpabiliter judicavit sibi licere etiam in tali dubio, & in circumstantiis casus propositi Matrimonium contrahere, tametsi universaliter sciverit, superstitè altero conjugè non licere ad secundas nuptias transire: è contrâ, si processerit cum dubio, formidine, aut remordimento, ne peccaret sic contrahendo, non processit bonâ, sed malâ fide.

§. 4. Quamvis bonâ fide processerit, putâ-
turi aliqui debere nihilominus separari, nec
posse vivere ut conjuges, 1. quia nullum ha-
betur probabile argumentum de valore secundi
Matrimonii, cum enim Cajus abiierit clam, si-
gnificum est habuisse aversionem à Titia, & noluisse
sibi, ubi esset, ne Titia sequeretur, vel ipse co-
gere-

310.

311.

Handwritten text on the book's spine, including the name 'Claudio' and the Roman numeral 'VIII'.

geretur ad eam redire, ergo quamvis jam em-
neret ad 30. annos, imò & ad 100. inquit Pignat-
n. 1. non ideo prudenter præsumi poterit ob-
se, tam enim parùm prudenter potest Titia ra-
tione illius absentia præsumere Cajum esse mor-
tuum, quàm parùm Cajus, si alicubi esset, ubi de
Titia nil rescire posset, præsumere posset Titiam
esse mortuam. 2. Cùm Titia & Sempronius
contraxerint uno circiter vel altero anno, post-
quam nuntiatum erat Cajum adhuc vivere,
præsumi debet Cajum tum vixisse, ergo Matrimo-
nium præsumi debet ab initio fuisse invali-
dum, tempore autem convalescere non potest,
neque nunc licitum est de novo contrahere,
cùm non habeatur certitudo de morte Caji.
Primum Matrimonium est in certa possessione
valoris, nec probabile est illud primum Matrimo-
nium defuisse, cùm desit omne prudens ar-
gumentum pro morte Caji, imò pro ejus vita
fuerit testimonium uno anno ante initum se-
cundum Matrimonium, ergo non est probabile,
quòd secundum Matrimonium sit validum,
bona autem fides contrahentium non juvat ad
inchoandum vel continuandum saltem usum
Matrimonii, nisi tum, quando dubium ortum
adfit saltem probabilitas de valore, si enim im-
probabile sit esse validum, ergo non erit probabile
jus ad usum, cùm jus ad usum fundetur in
valore.

312. §. 5. Si saltem unus eorum bonâ fide con-
traxerit, & adhibitâ diligenti inquisitione
resciri possit de vita vel morte Caji, possunt per-
manere simul, & uti conjugio, nam Lucius
Cap. Dominus, De secundis nuptiis ait: *super Matrimo-
nium, quæ quidam ex vobis nondum habita*

conjugis certitudine contraxerunt, id vobis responde-
 reas, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare præ-
 sumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit
 conjux: si vero aliquis vel aliqua id hætenus non serva-
 verit, & de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat
 dubitandum; ei, quæ sibi nupsit, debitum non denegat
 populanti, quod à se tamen noverit nullatenus exigen-
 gendum: quod si post hoc de prioris conjugis vita constite-
 rit, relicti adulterinis complexibus ad priorem conju-
 gem revertatur, unde tales adhuc tenentur ulte-
 rius inquirere, si sit modus rescindi de vita
 prioris conjugis. Nec obstat, quod Pignat. tom. 4.
 consult. 189. n. 4. dicat, responsum illud Lucii
 III. cum dicat de illis, qui hætenus id non serva-
 verunt, non valere pro his temporibus eò quod
 jam non possit esse bona fides, sed tantum ita
 dispositio de Matrimoniis eo tempore præteri-
 tis, nam contra est, quod ejusmodi dispositiones
 juris, licet dicantur fieri pro tali tempore, ta-
 men secundum Authores passim sunt regula
 communis etiam pro futuris temporibus, nisi
 aliud expressè dicatur, posse autem etiam jam
 esse bonam fidem, dixi n. 310. Ex dictis
 §. 6. Sequitur 1. quod in dubio de morte
 alterius conjugis, etiam ubi unus malâ fide pro-
 cessit, non necessariò debeat dissolvi Matrimo-
 nium, sed quod ille, qui bonâ fide processit, sit in
 possessione juris, ut etiam petat debitum, & con-
 sequenter alter sit in obligatione, ut reddat, &
 consequenter, quod possessio juris ad usum se-
 cundæ Matrimonii possit esse, quamvis sit certa
 possessio valoris pro primo Matrimonio, & non
 certum sed dubium, quod illud primum
 Matrimonium desiêrit. 2. Multò magis, si
 etiamque bonâ fide processerit, erit possessio juris
 pro
 Tom. VIII.

E. I.
 209
 H. mor.
 Claudi
 a Crox
 Tom. VIII
 ca

pro utroque ad petendum & reddendum debetum. 3. Possessio juris pro licito usu Matrimonii non necessariò fundatur in positiva probabilitate de valore, nam Cap. *Domnus*, dicitur mansisse dubium de morte prioris mariti, unde gratis dicitur, quòd bona fides in hac materia non juvet, nisi ubi est talis positiva probabilitas pro valore, nam jus ad usum hic fundatur secundo Matrimonio bonâ fide inito & exhibito valere.

314. §. 7. Ad rationes in oppositum allatas per responsio, nam est latum discrimen inter Matrimonium contrahendum, quod ante habitam certitudinem de morte prioris conjugis illicitum contrahitur, uti patet ex Cap. *Dominus*. Et quavis primum Matrimonium sit in certa possessione valoris, & nullum sit positivum probabile argumentum pro valore secundi, est tamen in illo secundo bonâ fide inito, & tamdiu continuato, possessio, quantum est necesse in ordine ad licitum ejus usum.

315. Q. 50. An usus Matrimonii ex metu gravissimo propter famam vel mortis sit licitus conjugum, qui scienter, vel scientem ignorantem contraxerit Matrimonium cum impedimento dirimente, quod tam citò removere non potest. Affirmant Magister, Hugo à S. Victore, Hostiensis. Idem dixerunt Henricus & alii, saltem si Judex compellat ad reddendum debitum, quia tunc videtur tolli impedimentum: sed oppositum est certum, uti tenent reliqui cum *Avers.* q. 11. 3. Et ratio est, quia cum Matrimonium nullum, copula certò erit fornicaria; nec ignorantia impedimenti, aut metus mortis, quando dubitatur tunc est, eum possunt reddere habilem ad contrahendum, uti constabit ex dicendis.

Nec Judex dispensat, sed tantum ex errore sibi
vincibili supponit abesse impedimentum.

Q. 51. An steriles, item illi, qui post Matrimo- 316.

nia facti sunt eunuchi aut impotentes licite sentent u-
tunt Matrimonii, tangant se Sc. R. §. 1. Quoad
steriles, affirmat cum communi Busenb. quia ca-
uses sunt copulæ seminalis, & per accidens est,
quod non sequatur generatio. Et idem de seni-
bus decrepitis dicam n. 791. Potestque de ste-
rilitate feminarum videri Zacchias l. 3. tit.

§. 2. Si quis post Matrimonium sit factus 317.

eunuchus, docent Toler. Perez, Sanch. l. 7. d. 102.
n. 16. Gob. n. 606. Krim. n. 1280. & alii licitum
esse illi reddere & petere debitum, quia jus habet
ad actum conjugalem, uti & tum, quando scit
esse sterilem, aut uxorem ita gravidam, ut
non sit conceptura, copula autem illa adhuc
servit illi ad remedium concupiscentiæ, qui est
suis secundarius Matrimonii, & per accidens
est, quod non emittat semen prolificum. Op-
eratum tenent Ledesm. & Dicast. quia cum non
emittat verum semen, copula illa non est apta
generacioni, ergo illicita, secundum dicenda
n. 789.

§. 3. Quando post Matrimonium superve- 318.

nit impotentia seminandi intra vas, illicitum
est tentare copulam, si autem sit spes, licitum
est, etiam ad quoscunque annos, quamdiu spes
manet, & quamvis semen per accidens com-
muniter effundatur, Sanch. l. 9. d. 17. à n. 18. Gob.
n. 10. n. 591. Spor. num. 122. Esse autem licitum
tentare copulam, etiam usque ad triennium,
quando dubium est de impotentia vel antece-
dente vel subsequuta post Matrimonium, dicitur
n. 787.

Q 2

§. 4.

E. I.
2. 0. 1

H. mor.
Claudi
a Croix

Tom VIII

ca

319. §. 4. Si alterutri conjugii superveniat impotentia sine spe copulæ, putant *Sanch.* l. 9. d. 17. 21. & *Avers.* q. 21. f. 8. licere illis tactus, sed quatenendum sit colligetur ex dicendis à nu. 33. est enim duplex sententia satis probabilis circa hoc.
320. Q. 52. An sint aliqua tempora. quibus actus conjugalis specialiter sit illicitus. R. Colligetur ex §. 1. Specialiter prohiberi die, quo conjugii benedictionem Matrimonii susceperunt, videtur asserere aliqua Concilia particularia apud *Rayn.* in *Heter.* tom. 16. f. 1. pu. 14. n. 35. quæ reverentia videtur exigere, ut quo die corpora benedicta sunt, non dehonestentur eo actu. Quod positum probabilius tenet cum communi. Quod actus enim ille est honestus, & potest esse matrimonius: benedictio autem physicè transit, sicut moraliter tantum existens cras non impedit illum usum, ita nec hodie.
321. §. 2. Per se loquendo licitum esse die Communionis habere usum Matrimonii, dicitur l. 6. p. 1. n. 550. R. 1. Et ea, quæ can. 1. & sequenti causâ 33. q. 4. referuntur ex *S. Hiero.* de abstinendo die Communionis; ex *S. Aug.* *S. Th.* in *1. 2. q. 64. a. 5.* aliisque apud *Tiraq.* ad l. 15. c. 1. nub. à n. 112. de abstinendo diebus festorum processionum; ex *S. Ambr.* diebus jejuniorum &c. *Scot.* *Navar.* *Henriq.* *Sanch.* *Côn.* aliique plurimum cum *Avers.* q. 21. f. 6. dicunt esse consilii, & ea quæ sub forma prohibitionis dissuadeantur, ut in simili notat *Glossa* ad *Cap. Ad ejus.* 4. dist. 5. videndum est per accidens ideo peccari, si prohibita per hoc impediatur. v. *Rayn.* num. 1. in fine.
322. §. 3. Tempore fluxûs, qui omni mense re-

at imp
o. d. 17
sed qu
nu. 33
bilis ar
actur
r ex lo
conjug
nt, vid
ria ap
35. co
e corpe
actu
uni B
esse me
nfiit
on imp
die Com
dictum
& fec
de ab
Th. in
15. co
storum
junior
ne pl
i, & ab
uti in
. vel
fi p
num.
ense re
lam

riter accidit foeminis, illicitam esse copulam,
docent S. Th. Gabr. Turrecr. & alii, nam Cap. fin.
dicitur: cum in consuetis mensuris detinen-
tor ovares, viris suis misceri prohibentur. Et id pro-
hiberi sub mortali, tenent Scot. S. Bonav. Rosell.
Soc veniali, S. Anton. Caj. Sor. Bonac. quia teste
Boudevv. p. 2. q. 15. est periculum aliquod infe-
ctionis viri & prolis monstrosæ gignendæ. At-
tamen occurrente justâ causâ, v. g. ab pericu-
lo incontinentiæ, nullum, per se loquendo,
est peccatum, docent Nav. Sanch. Pont. Côn. &
alii cum Avers. q. 21. l. 6. nam suprâ Cap. fin.
peccatum refertur prohibitio antiquæ legis, quæ
tunc non obligat, periculum autem infectionis
vel monstrositatis rarum est. Et huic proli sim-
pliciter melius est esse, quàm non esse. Imò Lu-
dar. Gayon in variis lection. l. 3. c. 22. fusè con-
trarie sanguinem menstruatam nihil maligni
habere: Deum autem prohibuisse coitum cum
menstruata, eò quòd sanguis menstruus ni-
hil crudus & frigidus, esset in matrice im-
pediturus generationem. Suadendum tamen
omnino est expectari post menstrua, quod tem-
pus Medici notant esse aptissimum generationi,
eo expurgatum & reclusum uterum, ideòque
difficiliter concipientibus suadent tum coitum.

§ 4. Quando alteruter conjux laborat go-
norrhæâ, id est, profluvio seminis, quod effluit
voluntariè & sine ulla imaginatione, soletque
in mulieribus esse fluor albus, tunc tenentur
abstinere, quia sunt in proximo periculo tabis
et mortis, nisi sistant profluvium, ergo peccant
magis irritando, Boudevv. suprâ. Si tamen mor-
bus diu duraret, & esset proximum periculum
incontinentiæ, præstaret mederi animæ quàm

E. I.
2. 0.
A. mor.
Claudi
a Crox
om VIII
C. A.

corpori: quod magis admittit *Sanch. n. 9.* si
fluxum seminis patiat.

§ 24. §. 5. Quamvis absit periculum abortus, quod
communiter abest, tamen copulam esse illicita
tam, quando mulier est gravida. videntur
dicere SS. *Ambr. Aug. Isid.* apud *Sanch. l. 9. d. 22. n.*
& apud *Rayn.* in *Heter.* tom. 16. f. 1. pu. 14.
40. Speciatim S. *Hieron.* relatus *Cap. Origo. 5. ca.*
sa 32. q. 4. Attamen non esse mortale docet
S. *Th. Alb. M.* & Doctores omnes, teste *Sanch. n.*
Esse autem veniale, tenent plerique, sed *Sanch. n.*
6. & *Avers.* q. 2. f. 6. concludunt cum aliis, per
loquendo, nequidem veniale esse, quia Matrimonium etiam est in remedium concupiscentia
tia, cum autem uxores magnam temporis partem
gravidae sint, nimis periculosum esset sub peccato
cato obligari tanto tempore abstinere.

§ 25. §. 6. Statim post partum coire, antequam
mulier physicè purgata sit, putant aliqui
Boudevv. supra esse mortale, quia vel non con-
cipiet, sed solvetur vis retentrix omnis cum gra-
vissimo periculo uxoris, vel concipiet, & con-
strictus uterus pessimos humeros continet
erupturos in gravissima incommoda. Alii
dicunt esse veniale tantum, quia non credunt
esse tanta incommoda: *Sanch. n. 11.* & alii
Avers. q. 21. f. 6. concludunt, si nullum malum
immineat grave incommodum, nullum fore
peccatum, quod enim communiter additur
*Cap. fin. dist. 5. Nisi purgationis tempus prius
fierit, mulieres viris suis non debent admisceri;* id
filii esse notant *Avers.* & alii. Attamen plane
suadendum est, & credendum Medicis in
arte peritis, quod inde eveniant incommoda
uxori.

§. 7. Dum mulier lactat, copulam sub mor-
 tali illicitam putarunt aliqui, sed etiam tum li- 326.
 citam esse, habet communis cum *Sanch. n. 15.*
Pon. Avers. supra, nisi per hoc redderetur impo-
 tens lactare, nec posset aliter nutrire prolem,
 nam quod habetur *Cap. Ad ejus 4. dist. 5.* ut ab-
 stineant à concubitu mulieris, quamdiu lactat,
 censendum est esse consilii, hinc *Glossa* ibidem
 etiam notat aliquos exponere, quòd talia sub
 forma prohibitionis dissuadeantur. Attamen
 quia plures Medici dicunt lac per hoc fieri per-
 niciosum proli, meritò dissuadetur; & ideo eti-
 am Nobiles, qui petunt nutrices pro prolibus
 suis, solent quærere viduas, aut si admittant
 uxoras, monere solent, ut abstineant à com-
 mercii maritorum.

§. 8. Notat *Sanch. l. 9. d. 24. n. 4.* statim post 327.
 prandium habere copulam, nocere valetudini,
 remittitque Medicus virum in phthisin incidisse,
 quia solitus erat post prandium convenire uxo-
 rem: quod si ita est, uti illicitum est sibi accerse-
 re morbum lethalem, ita & habere usum con-
 jugalem, qui talis morbi fit causa.

Q. 57. Quid præterea sit addendum circa peccata con- 328.
 jugii. R. De his multa habet *Busenb. relatus l. 3.*
p. 1. n. 708. & præter hucusque dicta adde se-
 quentia.

§. 1. An peccet ille, qui cum constituto in
 peccato contrahit Matrimonium, dixi l. 6. p. 1.
 n. 147. Qui autem Matrimonium contrahit in
 statu peccati mortalis, peccat duplici novo mor-
 tali, uno, quia indignus ministrat hoc Sacra-
 mentum, altero, quia indignus suscipit, uti ex-
 plicavi l. 6. p. 1. n. 93. & p. 2. n. 1119. quidquid
 contradicant *Rayn. in Heter. tom. 16. f. 1. p. 14.*

Handwritten text on the flyleaf, including:
 E. I.
 20.
 H. mor.
 Claudi
 a Crox
 Om. VIII
 C. a.

n. 4. alique cum *Aversa* q. 2. f. 2. Quod valet, quamvis per procuratorem, litteras vel nuntium contraheret. An verò ille, qui scienter contrahit Matrimonium invalidè, v. g. propter impedimentum dirimens, peccet peccato sacrilegii vel alterius speciei, dicam n. 532. Quamvis autem fideles adulteri committant irreverentiam in Sacramentum, tamen l. 6. p. 2. n. 1120. dixi hoc peccatum propriè non esse sacrilegium, & satisfacere confitentem, si accusetur de adulterio. Venialiter tantùm peccare conjuges, si ob solam voluptatem habeant actum conjugalem, dixi n. 295.

329. §. 2. Peccat mortaliter coniux, qui in actu conjugali cum sua, vel desiderat aliam, vel eam tantùm imaginatur, morosè se delectandam in alia quasi præsentè & carnaliter dilectam: si autem imaginatio & delectatio versetur circa aliam personam, non ut carnaliter dilectam, sed est, sine ullo affectu turpi, sed solùm ut naturaliter delectantem ob naturalem pulchritudinem aut formam amabilem, idque ob honestum finem sese provocandi, aut ut proles formosior concipiatur, per se loquendo nullum saltem mortale peccatum agnoscit *Sanch.* l. 9. c. 17. n. 6. etsi meritò fateatur rem esse plenam periculi, nec facilè permittendum & cautè consulendum, potiùs enim permittendæ sunt imagines, attamen non sacræ, nam has adhibere foret gravis irreverentia. Videri debent *dic.* l. 6. p. 2. n. 1052.

330. §. 3. Ex dictis l. 6. p. 2. à n. 1053. certum est committi adulterium, si coniux etiam confescente suo conjugate peccet cum tertio. Ibidem dixi à n. 1055. si conjugatus peccet cum conjugate

gata, esse duplex adulterium. Item si vir etiam cum propria uxore exerceat sodomiam &c. con- trahi novam speciem explicandam in confessio- ne. Quando nam autem peccetur per copulam conjugalem in loco sacro factam, dixi ibid. n. 107. potestque videri *Sanch.* l. 9. d. 15.

§. 4. *Arr.* De pecc. d. 47. n. 16. quamvis dicat 331. oppositum esse probabilius, tamen putat valde probabile esse, quod conjugato licita sit delectatio morosa de cogitata copula etiam cum aliena: sed tenendum est oppositum ex jam dictis, maxime cum copula cum aliena sit objectum etiam respectu talis conjugati intrinsecè ma- lura. V. dicta l. 5. n. 82.

§. 5. Quamvis *Sanch.* d. 16. alii que multi 332. cum *Avers.* q. 21. f. 5. dicant non esse mortale, si conjuges non fervent situm vel naturalem modum coeundi, v. g. si vir cognoscat mulierem à tergo, si vir sit succubus & mulier incuba, ta- men alii gravissimi Authores dicunt istos duos modos esse mortalia, tum quia videntur gravi- ter repugnare naturali honestati, tum etiam, quia communiter erit periculum dispergendi feminis: saltem fatetur *Sanch.* esse grave veniale, adeoque conjuges ita coeuntes esse graviter in- cepandos. An autem sit obligatio reddendi de- bitum conjugi sic petenti, dicam n. 356. Hoc tenet *Boudevv.* p. 2. q. 15. & alii, si coitus fiat stans vel ex latere, rariùs esse periculum effun- dendis feminis, eò quod non tam per influxum precipiatur in uterum, quàm per attractionem matricis, quae se protrudat antrorsum, & saepe avidius atterahat, quando est situs alius coeun- tibus magis placens, unde si adfit aliqua justa causa, dicunt fieri posse sine ullo peccato, ideò-

F. I.
2. 0. 1.
H. mor.
Claudi
a Crox
om VIII
C. A.

- que sterilibus quandoque suaderi à Medicis.
333. §. 6. Si conjuges habeant ordinariam commixtionem corporum, sed studiosè contineant semen, *Silv.* & alii putant peccare, sed *Sanch. Dian.* & alii cum *Gob. tr. 10. n. 592. Avers. q. 21. l. 5.* dicunt, si ab utroque absit periculum effundendi feminis, hoc se habere tanquam merum tactum, de quo postea dicitur.
334. §. 7. Si viro in copula seminante uxor studiosè contineat semen suum, *S. Anton. Cajet. Pe. lud. Henriq. Bonac. & alii cum Avers.* supra dictum peccare mortaliter, quia semen mulieris vel requiritur ad generationem, vel saltem est utile: Sed dubitant alii saltem de mortali, & *Gob.* supra negat esse mortale, dummodo per hoc non intendat impedire generationem, nam sententia satis communis est, semen uxoris non esse necessarium, neque statim mortale est omitti aliquid, quod ad generationem magis conducere.
335. §. 8. Docent *Zanard. Bonac. q. 4. p. 6. n. 17. Dicast. d. 9. n. 9. Homob. Sanch. Less.* aliique, qui referunt *Mendo diff. 5. q. 18. & Dian. p. 2. tr. 17. R. 38.* foemina post copulam conjugalem, quam ipsa non consummaverat, posse per tactum seipsam provocare, ut seminet: addit *Barr.* etiam in eo casu licere viro eam provocare per tactum in uxore, ut semen emittat, quia hoc ad copulam consummare, semen enim mulieris multum conducit saltem ad meliorem formationem foetus: Oppositum melius tenent *Tejada, Dian. Castrop. Mendo supra, Burgh. cent. 2. c. 46.* qui addit, in operibus *Sanch.* contrariam opinionem deletam esse *l. 9. d. 17. n. 9. & Lessum* quoque ita habere solum in editione *Pr.*

risensi, non Antvverpicnfi, *Baucii* sententiam
 expresse malè olere apud *S. Congreg. Indicis*: Ra-
 tio est, tum quia seminatio mulieris non est ne-
 cessaria ad generationem, tum etiam, quia fiet
 ob voluptatem post completum actum gene-
 rationis, ergo esset mortaliter illicita. *Antecedens*
probat, quia si necdum censetur generatio com-
 pleta, ergo soluta, quæ post copulam cum ado-
 lescente se ita provocaret & seminaret, non pec-
 caret peccato distincto à copula, quod dicere
 non audent contrariæ sententiæ authores.

§. 9. Peccat mortaliter uxor, si post copulam 336.
 habeat talem motum vel situm corporis, ex quo
 sit oriri, ut semen è matrice effluat, *Sanch. l. 9.*
d. 10. n. 3. An autem unquam liceat procurare
 expulsionem foetus saltem inanimati, dictum est
l. 3. p. 1. à n. 823. Et rectè docent *Laym. & Gob. t.*
10. n. 618. nunquam esse licitum sumere phar-
 macum ad impediendam conceptionem prolis,
 etiam si tantùm ideo sumeretur, ut uxor posset
 marito reddere debitum.

§. 10. *Nav. Silv. Lop. Cordub. Sa, Rodriq. Vega* 337.
 & alii, ad quos inclinat *Pont.* putant mortaliter
 peccare conjugem, si quando non est occasio vel
 voluntas habendæ copulæ cum sua conjugè,
 morosè delectetur de hac copula habita vel ha-
 benda, 1. quia venerea delectatio non est illi li-
 cita, nisi in ordine ad copulam, quam tum ha-
 bere non vult, vel non potest. 2. Quia tendit ad
 emissionem seminis extra vas. 3. Quia ob similes
 causas etiam illicitum est conjugi seipsum dele-
 ctare in tactibus proprii corporis, uti n. 339. di-
 cetur. E contra non esse mortale probabiliùs te-
 nent *S. Th. S. Anton. Gers. Caj. Med. Suar.* De pecc.
d. 5. l. 7. n. 9. Vasq. Laym. Sanch. & alii plurimi
 cum

E. I.
201

H. mor.
E. I. Audi
a Crox

San. VIII

C. I.

cum *Dian.* p. 3. f. 4. R. 224. quia actus & delectatio sunt ejusdem rationis, ergo cum actus sit illicitus, & de objecto secundum se tali conjugio licito, quamvis tum non sit illi possibile, non ideo delectatio erit graviter illicita, maxime cum non adsit periculum effundendi feminis, uti supponitur. Nec simile est de tactibus proprii corporis, uti intelligitur ex dicendis n. 339. Et quamvis *Dian.* p. 2. tr. 17. R. 36. dicat ejusmodi delectationem morosam esse conjugio licitam, tamen multi cum *Avers.* q. 21. f. 8. dicunt esse veniale, vel ob inordinationem aliam, vel saltem ob defectum justii finis.

338. §. II. Conjux, qui ante vel in Matrimonio castitatem vovit, peccat, si incipiat tactus secum vel cum conjugate; item, si delectetur de copula licite habita vel habenda, quia hæc sunt vel initium copulæ, vel saltem contra votum, *Castrop. Avers.* §. Sexto. Docent tamen *Castrop. Dian.* p. 3. tr. 4. R. 224. & alii apud *Mendo* n. 150. delectationem de copula cum sua per accidens tantum illicita, v. g. ob periculum abortus, vel ob affinitatem, quæ supervenit, licere conjugio, quia talis delectatio videtur de se pertinere ad hoc conjugium: sed videtur loquendum secundum jam dicenda.

339. §. 12. *Sanch. Busenb.* & alii apud *Mendo* n. 150. negant esse mortale, si conjux nolens coire, se ipsum tangat propter voluptatem, absque periculo pollutionis. E contra *S. Anton. Silv. Nav. Vaz. Salas, Sancius, Armill. Dian.* p. 3. tr. 4. R. 215. *Avers.* q. 21. f. 8. §. Tertio, dicunt esse mortale, quia conjux non habet jus sic utendi corpore in ordine ad voluptatem secum excluso altero conjugio explendam, sed tantum habet jus in ordine ad

copulam, vel saltem communicando cum conjugibus, ergo hic actus non excusatur per conjugium, ergo manet de se mortaliter malus, sicuti esset extra conjugium, & sicuti corporis, ita librorum membrorum & spirituum usus non videtur esse licitus conjugii in præjudicium Matrimonii & alterius conjugis, ad quem ejusmodi tactus non referuntur, sed potius ex natura sua proximè & vehementer tendunt ad effusionem feminis extra vas.

§. 13. Ex dictis inferunt multi, hoc solum 340. videri esse licitum conjugibus, quod referri potest ad actum conjugalem, si enim eò referri non possit, putant ab omni peccato per conjugium non excusari, quamvis à mortali sæpe videatur excusari posse: Hoc autem solum dicunt referri posse ad actum conjugii, quod ad illum de proximo habendum aliquo modo conducit, uti conducunt ostensio amoris mutui, dispositio naturæ ad actum conjugalem. Et ideo Tam. De pecc. d. 4. q. 8. n. 140. Herinc De pecc. d. 7. n. 36. alique dicunt tales tactus vel delectationes extra occasionem copulæ esse saltem venialia destricti iusti finis, qui si absit, fatetur etiam Sanch. l. 3. d. 44. n. 21. esse venialia.

§. 14. Huc pertinet, quòd Taberna p. 2. tr. 1. 341. c. 5. §. 1. q. 5. resol. 1. docuit: nempe, si actus conjugalis sit illicitus conjugibus ob aliquam circumstantiam extrinsecam, v. g. ab morbum, periculum abortis, quamvis alii actus venerei tum exerciti sint veniales, dum illis deest debitus finis, tamen non ideo præcisè esse illis mortaliter illicitos. Et idem dicendum putavit in casu impotentia supervenientis Matrimonio. Hanc propositionem damnavit quidem Episcopus

Ex lib.
2.01

H. mor.
E. laudi
a Crox
om. VIII

ca

scopus Atrebatensis 5. Maji 1703. attamen etiam
etiam docent *Cajet. Sorus, Lopez, Tolet. Medin. Ochag.*
Rodrig. Zanard. Angel. Ledesim. Angles, Fagund. Vell.
Marchant. Graff. Rosell. Bonac. Sylvius, Wiggers, Ma-
nigart, Mastr. Alvar. Vivald. Sanch. Hurt. Cón. Aver-
Bass. Fill. Dicast. Spor. Loth, Kellis. Herincx, Salma-
Dian. quos omnes & alios plures adductis locis
refert *Vindex Tabernæ* in *Collestaneis* pag. 47., di-
cuntque multi ex his auctoribus, si actus tales
sint in conjugibus semper peccata mortalia,
Matrimonium fore proximam ac perpetuam
occasionem damnationis æternæ, ideoque con-
jugibus illicitam fore omnem societatem con-
jugalem, utpote afferentem periculum proxi-
mum ejusmodi actuum, consequenter illos nun-
quam absolvi posse, cum occasiones illas proxi-
mas non sint parati deserere: atque ex dictis col-
ligitur omnino probabile esse actus tales in con-
jugibus de se non esse mortaliter malos.

Obj. Status Matrimonii illos tantum actus
cohonestat, qui hic & nunc censeri possunt usus
conjugii, sed talis tactus vel delectatio non po-
test censeri usus conjugii, cum ad eum, utpote
hic & nunc impossibilem ordinari non possit,
ergo. R. n. maj. alioqui nec licerent illis ulla
oscula vel aspectus, nisi actu cogitarent cotra,
ergo omnino probabile est statum Matrimonii
etiam cohonestare tales actus, quamvis non
sint primarius usus Matrimonii, cum sint saltem
secundarius. Et etiam probabiliter dicit *Aver-*
q. 21. f. 8. ejusmodi tactus de se reipsa ordinari
ad copulam, non quasi non liceant, nisi inter
eos, qui volunt & possunt habere copulam, sed
quia non licent, nisi inter eos, quibus est licita
copula, etiamsi habere nolint, aut hic & nunc
habere non possint.

§. 15. Si ob delictum vel impedimentum 342.
conjugi in pœnana prohibitum sit petere debi-
tum, putant *Sanch. & Dian.* licitè petere tactus,
quia pœna talis non debet extendi. Sed contra-
dicit *Avers.* l. 5. putans in ejusmodi dispositio-
nibus cum copula simul intelligi tactus de se ad
copulam ordinatos.

§. 16. Si ad tactus inter conjuges prævidea- 343.
tur securura pollutio, Doctores omnes, teste
Sanch. l. 9. d. 45. num. 33. dicunt esse mortale ;
tunc idem est de osculis ejusmodi pollutio-
nes causantibus. Putant quidem *Sanch. Fill. Za-*
rad. apud *Dian.* p. 3. n. 4. R. 217. conjuges per
tactus & oscula non peccare mortaliter in
his casibus; imprimis, si pollutio accidat pa-
tenti tactum vel osculum, deinde etiam peten-
ti, si intendat copulam, & interim prius erum-
patur pollutio, denique etiam, quando fit ad ex-
citandum aut conservandum amorem; ratio-
nem dant, quia sic dant operam rei licitæ, & pol-
lutio sequitur præter intentionem. Sed senten-
tiam illam merito rejicit *Avers.* §. Verum. cum
cum illæ actiones sint in materia venerea, & per
se vehementer tendant ad effusionem seminis,
si quis eas velit prævidens secururam pollutio-
nem, censetur etiam velle ipsam pollutionem.

§. 17. Si conjuges per aspectus exponant se 344.
periculo distillationis, *Medin. Curiel, Zumel, Ver-*
gilio, Villal. Sanch. l. 9. d. 45. n. 41. *Dian.* p. 3. tr.
R. 226. dicunt non esse mortale, quia humor
ille non est semen, & delectatio illa honestatur
per conjugium, potestque ordinari ad copulam.
Si oppositum est probabilius, nam censetur
periculi distillatio, quam intendere est mortale,
semine effundatur semen inchoatum, & reipsa ta-
lis

F. I.
2. 0. 1
H. mor.
Blaudi
a Croix
om. VIII
ca

lis distillatio fit inchoata pollutio, uti fatentur
Sanch. n. 31.

345. §. 18. Si conjugati perficient verenda circa
vas præposterum absque periculo pollutionis,
docent AA. §. apud *Mendo*, n. 127. non esse mor-
tale, qui consequenter dicunt, uti refert *Mendo*
n. 141. si vir inciperet aut tentaret copulam
in vase præpostero absque periculo pollutionis,
absque animo consummandi eam sodomitice,
non esse mortale, quia sunt meri tactus, qui in-
ter conjuges non sunt mortalia; item, si ab-
sque periculo pollutionis, putant multi apud eun-
dem *Mendo* n. 135. non esse mortale, si con-
jugalium membrum virile immittat in os uxoris, quia
hic est merus tactus, quem à culpa mortali
videtur excusare status: sed primum esse morta-
le etiam in conjugibus docent *Sanch.* l. 9. d. 17.
& *Fagund. Castrop. Mendo* n. 128. & alii, quia gra-
viter repugnat honestati naturali, & per se non
tendit, nisi ad copulam illicitam. Secundum
autem dicit *Mendo* n. 137. etiam esse mortale,
quia illa immissio in os est actio inchoativa co-
pulae, hanc autem inchoare in vase indebito
est mortale. Et in praxi semper resolvendum
pro his sententiis rigidioribus, ne usus Ma-
trimonii declinet tandem in abusus plus quam
bestiales.
346. §. 19. Docent *Fill. Diam.* p. 3. tr. 4. R. 25.
Mendo n. 134. & alii, oscula verendorum in con-
jugibus excusari à mortali: sed *Palud. Silv. Rod.*
merito contradicunt, eò quòd hoc videatur non
possibile repugnare honestati naturali, uti
alia, de quibus dixi l. 6. p. 2. n. 1038.
347. §. 20. Si conjux consentiente conjuge
rumpat cceptam copulam, dummodo ab-
sque

utroque periculum pollutionis, Sanch. l. 9. d. 19. n. 3. Laym. & Dian. R. 227. dicunt non esse mortale, esse tamen veniale, si fiat sine causa, & adde Sanch. frequenter esse mortale ob periculum dispergendi ab alterutro seminis.

§. 21. Gravius est, si conjugata cognoscat duos solutos, quàm si conjugatus duas solutas, quia ordinariè impeditur generatio ex confusione duplicis seminis. 2. Quia vergit in præjudicium prolis, cum sit incertum, cui sit assignanda. 3. Quia majora sequuntur incommoda, v. g. ratione alimentationis vel hæreditatis, quæ si præberetur simul spurio, fit injuria legitima, de Fill. Bonac. q. 4. pu. 15. n. 4.

§. 22. Ad evitanda multa peccata juvabit, si confideret illa, quæ notat Petr. Greg. Tholosanus in Syntaxi artis mirabilis l. 23. c. 3. nempe 1. meminert uxorem suam sibi sociam à Deo datam, ut non vilius, ut ancillam habeat, non magnificentius ut dominam, siquidem ex latebris, non capite facta. 2. Servet uterque tori fidem. 3. Sit uxori & liberis vivendi exemplum. 4. Nunquam metum incutiat uxori sine verecundia & aliqua reverentia, peccata modica excusando, nam pati sine verecundia ad meretricem pertinet, & metus cum odio tyrannum potius in domo, quàm maritum facit. 5. Ea præsens vir faciat & dicat, quæ eodem absente uxorem moneant multò sibi commodiorem vitam præsentem absente. 6. Tria semper abcondat ab uxore maritus, thesaurum vel ejus nomen, Veneris postremæ impotentiam, consilia necnon domesticarum. Bene dixit Inn. III. papa de contemptu mundi l. 1. c. 6. tria sunt, quæ non sinunt hominem in domo permanere, Tem. VIII. p. fumus

F. J. 201
H. mor.
Claudi
a Croix
om. VIII
C. A.

fumus & stillicidium & mala uxor. *Erwinus* eas ferè scēminas ait incolumi pudicitia esse, quæ statâ, id est, mediâ quâdam formâ essent, *Aulus Gellius* in noct. Atticis. l. 5. c. 11.

Quandonam peccet uxor, si in necessitate non subveniat conjugî, colligitur ex dictis l. 3. p. 1. n. 719. & 731. An vir peccet percutiendo uxorem, dixi ibid. n. 734. Quandonam peccet conjugus usurpando vel malè utendo bonis alterius conjugis, aut etiam communibus, quæ vel ad Matrimonium contulerunt, vel in eo acquisiverunt, dixi ibid. à num. 1017. Plura circa usum licitum aut illicitum Matrimonii addentur à n. 352. 391. ubi plura addentur de redditione & petitione debiti.

350. Q. 54. Quid addendum sit circa peccata viduarum. R. §. 1. Viduis illicita est delectatio venerea, etiam sensibilis de copula præterita, ad eum modum, quo n. 151. dixi, sponsis illicitam esse delectationem in copula futura. Et ratio est eadem, quia actualis copula est illis nunc illicita, ergo etiam delectatio venerea vel sensibilis in illa intentionaliter præsentem, cum hæc delectatio sit non tantum de objecto illis nunc illicito, sed etiam per commotiones venereas naturaliter concomitantes sit quædam inchoatio copulæ actualis, quæ viduis illicita est, *Nav. Suar. De peccatis* d. 5. f. 7. n. 12. *Vasq. Sanchez* l. 9. d. 47. n. 1. *Spor.* n. 42.

§. 2. Si in viduis sit tantum rationalis appetitio copulæ habitæ, vel rationalis contentia, sive gaudium de aliquo honesto effectu ex illa secuto, v. g. de tali prole genita, nullum est peccatum, non enim tenentur reprobare detestari tales causas licitè positas, aut effectus bonos.

bonos ex iis secutos : neque hi actus manentes in superiore parte animæ, per se loquendo, solent commovere spiritus venereos, aut ad copulam tendere. Dixi, si &c. nam licet talis delectatio rationalis, quæ consistit in tali volitione approbativa absolute possit esse sine delectatione sensitiva, tamen homini ad delectationes venereas prono etiam tales cogitationes vel delectationes rationales plerumque periculose erunt, uti notant Auctores cum Gob. tr. 10. num. 675.

ARTICULUS II.

351.

An actus conjugalis sit preceptus & debitus.

R Esp. I. Etsi conjuges nullâ lege obligentur ad usum Matrimonii, tenentur tamen per se ex justitia sibi reddere debitum, si alter ab altero expressè vel tacitè, verecundiâ scilicet obstante, petat. Ratio prioris est, quia non tenentur utri suo jure. Ratio posterioris sequitur ex natura contractûs mutui, S. Tho. in 4. d. 32. q. 1. a. 2. &c. communiter ex 1. Cor. 7. Unde resolves.

I. Neuter tenetur, per se loquendo, ad petendum debitum, etsi per accidens aliquando tenetur, vel ex charitate, v. g. ad avertendum periculum incontinentiæ imminens conjugibus, Perez d. 50. f. 2. num. 4. & 5. vel ex justitia legali, quod quod salus publica periclitetur, nisi proles nascatur.

II. Conjuges tenentur ad cohabitationem, nec potest alter ab altero invito diutiùs abesse, sine necessitate: quia hæc obligatio sequitur ex obligatione reddendi debitum; Sanch. l. 9. d. 4. Kom. d. 34. d. 2. n. 19. Perez n. 3.

P 2

III.

F. I. 2. 0. 1. mor. claudi a Crox. om. VIII. ca.